

Χθές τὸ ἐσπέρας σὲ παρέσυρα εἰς κίνδυνον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐσώθην διὰ τὴν πέσωμεν εἰς ἄλλον. Ἰδὲ, πικρῆται ἐκείνην τὴν κορβέτταν τῆς ὁποίας καθε κῆμα φαίνεται ἀναπηδῶν πρὸς ἡμᾶς· ἐντὸς τριῶν ἢ τεσσάρων ὥρων, θέλει μᾶς φέρει ὑπὸ τὴν βολὴν τῶν κανονίων τῆς. Ὁρκίζομαι εἰς τὸν Θεὸν ὅτι τὴν φορὰν ταύτην, ἤθελα φύγει, ἀν' ἡδυνάμην· ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ τὸ ἐλπίζωμεν. . . . Ὁρβίνε εἴμεθα χαμένοι.

— Εἴτε ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν τῆς Ἀναπόλεως ἀποθάνω, εἴτε ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ κανονίου τῆς Α. Μ., πάντοτε θάνατος εἶναι, ἀπήντησεν ὁ νέος. Μεταξὺ τῶν δύο θανάτων, μ' ὅλον τοῦτο, ἤθελα ἐκλέξει τὸν ἐνδοξότερον. Θεβενάρδε ἐνέργησον, ὥς νὰ μὴν ἤμην ἐντὸς τοῦ πλοίου σου. Ἀλλὰ σὺ μὲ ὀρκίζεσαι ὅτι ἡ φυγὴ εἶναι ἀδύνατος, δὲν εἶναι ἀληθές;

— Σοὶ τὸ ὀρκίζομαι!

— Δὲν σ' ἐρωτῶ τοῦτο διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἐπανάλαβεν ὁ νέος, ἐνῶ ἐσπώγγιζε δύο δάκρυα τὰ ὁποῖα ἐχύθησαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του· διότι...

— Σ' ἐννοῶ, διέκοψεν ὁ πειρατής. . . . ἀλλὰ τότε μόνον δύναμαι νὰ σὲ σώσω, ὅταν ἐξέλθω νικητὴς ἀπὸ τὴν μάχην.

— Καὶ τοῦτο εἶναι δυτατόν;

— Ὅχι· διότι εἰς ἐκείνην τὴν κορβέτταν ἀριθμῶ εἴκοσι κανόνια, ἐνῶ ἡμεῖς εἰς τὸν Γροελλανδοῦ δὲν ἔχομεν παρὰ δέκα, καὶ χθές τὸ ἐσπέρας πέντε ἐκ τῶν ἀνδρειότερων ναυτῶν μου ἔπεσαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

— Ἐὰν νικηθῇς, τί θέλει σοῦ συμβῆ;

— Θέλω κρεμασθῆ, ὥς σημαία, εἰς τὴν μεγάλην κεραίαν.

— Θέλεις ἀφήσει νὰ σὲ κρεμάσωσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον;

— Ὅχι ποτέ· ἤθελα πωλήσει ἀκριβὰ τὴν ζωὴν μου, ἐάν...

— Ἐὰν ἐγὼ δὲν εὐρισκόμεν ἐντὸς τοῦ πλοίου σου, δὲν εἶναι ἀληθές; Πολὺ καλὰ! σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἐνέργησον ὥς νὰ μὴν εὐρισκόμεν...

Ὁ Θεβενάρδος ἔστριξε φιλικῶς τὴν χεῖρα τοῦ Ὁρβίνου· ὁ τελευταῖος οὗτος ἥνοιξε τὰς ἀγκάλας του, εἰς τὰς ὁποίας ὁ γηραιὸς πλοίαρχος ἐβρίσθη δακρύνων.

Ἡ κορβέττα ἐπλησίαζε πάντοτε περισσότερον. Ὁ Θεβενάρδος διέταξε νὰ ἐτοιμάσῃ· ἔπειτα στραφεῖς πρὸς τὸν Ἀρρί.

Ὑπάγε νὰ καπνίσῃς τὴν σύριγγά σου εἰς τὴν πυριτοθήκην γέρον μου, καὶ εἰς τὸ πρόσταγμα τοῦ πυρός...

— Ἀρκεῖ! ἀπήντησεν ὁ ναύτης.

Ὁ Ὁρβίνος ὅστις εἶχεν ἀκούσει ἔλα, ἐσταμάτησε τὸν Ἀρρί, καὶ στραφεῖς πρὸς τὸν Θεβενάρδον.

— Κράτησε ἐπὶ τοῦ καταστροφώματος, τῷ εἶπε, τοὺς καλῆτέρους σου ναύτας, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διατάτεις τὸν Ἀρρί νὰ κάμῃ, θέλω τὸ ἐκτελέσει ἐγώ. Θὰ εἶμαι ἀνδρειότερος ἐνώπιον ἑνὸς βαρελίου πυρίτιδος κατὰ πρόσωπον τῆς Ἀλίκης, τὴν ὁποίαν δὲν θέλω νὰ ἶδω ποτὶς...

Καὶ κατέβη εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐξέλεξεν.

Ἡ κορβέττα φθάσασα εἰς ἀπόστασιν κανονίου ἐχαίρειται τὸν Γροελλανδοῦ μετὰ μίαν βολὴν σμιδραλίου· ἡ φιλοφροσύνῃ αὐτὴ ἀνταπεδύθη. Αἱ σφαῖραι,

τὰ ἡμίσφαιρα, καὶ τὰ σμιδράλια ἐπιπτον τότε δίχην βροχῆς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν καταστροφώματων. Ἀλλ' ἡ πάλη, ὅσον καὶ ἀν' ὑπῆρξε γενναία, ἦτον ἀνίσος. Ἡ ἡμιολία κατεσυντρίβετο βαθμὴδὸν ἀπὸ τοῦ πυρός τῶν εἰκοσιοκτὼ τῆς κορβέττας κανονίων· τὰ ἱστία τῆς κατέπεσαν, τὰ πλευρώματά τῆς διετρυπήθησαν. Ὁ δόλων τῆς κορβέτας ἐπλησίαζεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐμπερδευθῇ μετὰ τὸν τοῦ Γροελλανδοῦ. Πᾶσα προσπάθεια, πᾶσα γενναιότης ἦτο τοῦ λοιποῦ ματαία. Ὁ Θεβενάρδος, ἔλαβε τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, ἔκυψε πρὸς τὰ ἔνδον τοῦ πλοίου καὶ μετὰ φωνὴν ἔντονον καὶ σταθεράν, ἐφώνησε.

— Πῦρ! Ὁρβίνε.

Δευτερόλεπτα μετὰ ταῦτα, ὁ Γροελλανδοῦς ἀνέστη· δα μετὰ τρομερὸν πάταγον.

Παρατεταμένη ζητωκραυγὴ ἀντήχησεν ἐντὸς τοῦ πλοίου τῆς Α. Μ. Τρεῖς ἡ σημαία ἀνυψώθη καὶ κατεβιβάσθη, καὶ διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ ὅστις ἐσκότιζε τὸν ἀέρα, ἡ κορβέτα ἀπεμακρύνθη.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Δ.)

ΟΛΙΒΙΕΡΟΣ ΚΡΟΜΒΕΛΛ.

Ὁ Ὀλιβιέρους Κρόμβελλ ἐγεννήθη εἰς Οὐασινγκτῶνα τῷ 1599. Καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, ἔδειξε χαρακτηριστικὰ ἰδιότροπον καὶ ἀντιπαθητικόν. Εἰς τὴν νεότητά του ὑπῆρξε σκεπτικὸς, καὶ μελαγχολικὸς καὶ πλήρως περιπετειᾶς. Ἡ οἰκία του, ἥτις ἀνήκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐγενῶν, μεγάλως ἐπεμελήθη τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ νέος Κρόμβελλ, κατ' ἀρχὰς μὲν εὐαρεστεῖτο τὸ πλεονέκτερον εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ἢ εἰς τὰς πνευματικὰς ἀσχολίας. Ὅμως ἔδειξεν ἐνωρὶς ζωηρὰν κλίσιν πρὸς συζήτησιν θρησκευτικῶν ζητημάτων, καὶ πρὸς θρησκευτικὴν μελέτην. Ἀρρῶ δ' ἐτελείωσε τὰς πρώτας σπουδὰς του, ἡ μήτηρ του τὸν ἐστείλεν εἰς Λονδίον, ἵνα διδαχθῇ τὰ νομικά· ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτὴν ὀλίγον ἐπέδωσεν, ἵσως διότι ὀλίγον ἐπεμελήθη. Ἐπανεληθὼν δὲ εἰς Οὐασινγκτῶνα ἔδειξε τὴν φυσικὴν ὀρμητικότητα εἰς τὰς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τὰς παρεκτροπὰς. Πλὴν ἔπειτα, μόλις εἰκοσαετῆς γενόμενος, αἰφνιδίως μετεμελήθη, καὶ ὀριστικῶς ἀπεφάσισε νὰ δοθῇ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως.

Κατὰ τὸ 1620, ἐνυμφεύθη τὴν κληρονόμον ἀρκετὰ σημαντικῆς οἰκογενείας. Ἀπεσύρθη δὲ μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅπου ἔζησεν ἀπερίττως εἰς τὰ θρησκευτικὰ κατὰ γινόμενος. Πληθὺς αἰρέσεων διέταρτε τότε τὰ πνεύματα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ἡ καθολικὴ θρησκεία ἦτο πρὸ πολλοῦ προγεγραμμένη. Ὁ βασιλεὺς Κάρολος ὁ Α' νυμφευθεὶς προηγουμένως τινὰ γαλλίδα καθολικὴν, ἐπρέσβευε τὴν ἀγγλικανὴν θρησκείαν. Τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος διηρπεῖτο εἰς πολλὰ διάφορα δόγματα, καὶ ὁ Κρόμβελλ ἀνῆκεν εἰς τὸ τῶν καθαριστῶν. Πρεσβυτέρων

μετ' ἀκραίνοῦς ζήλου τὰ δόγματα τῆς αἵρέσεως ταύτης, ἀπέκτησεν ἐπιβρόχον εἰς τὴν χώραν, ἐν ᾗ κατόικει. Τῷ 1628 ἐξελέχθη μέλος τοῦ τρίτου παρλαμεντου ὅπερ ἄρτιως εἶχε συγκαλέσει ὁ βασιλεὺς. Μέλος δὲ γενόμενος ἐκκλησιαστικοῦ συλλόγου, διεκρίθη διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ λόγου, ἣν μετεχειρίζετο ἐναντίον τοῦ παπισμοῦ.

Μετ' ὀλίγον δὲ τὸ παρλαμέντον, τὸ ὅποιον εἶχε δεῖξει ἐχθρικοὺς σκοποὺς πρὸς τὸν βασιλέα, διαλύθη. Ὁ Κρόμβελλ, ἐπ' ἀνελθὼν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του ἐξῆσε δέκα ἔτη ἀφανῶς.

Κάρολος δὲ ὁ Α', περιφρουρούμενος μὲ δύναμιν ἀνεύθυνον, παρεδόθη εἰς τὰς καταχρήσεις, τυραννικῶς καταδύων τὰς ἐναντίας τῆς Ἀγγλικανῆς θρησκείας αἵρέσεις. Πολλοὶ δὲ τῶν καθαριστῶν, προτιμῶντες ἐκούσιον ἑξοστράκισιν, παρὰ τὸν μοχθηρὸν τρόπον μεθ' οὗ τοὺς μετεχειρίζετο, καὶ ὅστις τοὺς προσέβαλεν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιβασθῶσιν ὁμοῦ, καὶ εἰς Ἀννίαν νὰ ὑπάγωσι νὰ κτίσωσιν ἀποικίαν μακρυκῆν.

Εἰς τοῦτον τὸν ἀποικισμὸν ἐμελλε καὶ ὁ Ὀλιβιέρος Κρόμβελλ νὰ συνενωθῇ· ἀλλὰ παράδοξος εἰμαρμένη ἠθέλησεν, οὕτως εἰπεῖν, ὥστε αὐτὸς ὁ Κάρολος νὰ κωλύσῃ καὶ κρατήσῃ πλησίον του τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἐμελλε μίαν ἡμέραν νὰ συντελέσῃ τὰ μέγιστα εἰς τὸν τραγικόν του θάνατον, καὶ νὰ καθίσῃ μετ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦ αἵματοςτάζοντος θρόνου. Καὶ τῶνόντι, ὁ βασιλεὺς πληροφρηθεὶς τὰ σχέδια ταῦτα τοῦ ἀποικισμοῦ, ἐμπέδισε τὴν ἐκτέλεσίν των.

Ὁ Κρόμβελλ, εἰς τὴν Ἀγγλικὴν γῆν ὡς ἐν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου κατακληθείς ὑπήκουσεν εἰς τὴν τυφλὴν φιλοδοξίαν, ἥτις τοῦ ἐσκότιζε τοὺς μὲνιγγας.

Ἀφοῦ μάταιως ἐπροσπάθησε νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον, γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Λιγκόλνς, ἀπεσύρθη εἰς τὴν νῆστον Ἐλν, ὅπου ἐξῆσεν ἀκόμῃ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ οἰκιακῇ εἰρήνῃ. Κατὰ τὸ 1640, ὁ δούστηνος Κάρολος ὁ Α' ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ πέμπτην συνέλευσιν, ὅπως βοηθήσῃ αὐτὸν ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς τόσας δυσχερείας του. Τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην εὗρισκόμεν τὸν Κρόμβελλ καταγιγόμενον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς μελέτας, χαίροντα δὲ κοινὴν ὑπόληψιν καὶ ἐπιβρόχον. Ἐξελέχθη ὅθεν μέλος τῆς συνέλευσεως.

Καὶ ἐντεῦθεν κυρίως ἄρχεται, τὸ πολιτικὸν τοῦ Κρόμβελλ στάδιον, καὶ ἡ λαμπρά του τύχη. Εἰς τῶν συγχρόνων περιγράφει τὴν εἰκόνα του, ὡς τὴν ἀντελήφθη τὴν στιγμὴν τῆς ἐλευσεώς του ἐπὶ τῆς σκηνῆς. « Ἐγνώρισαν τὸν ἄνδρα, λέγει, κατὰ πρῶτον εἰς τὴν συνέλευσιν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1640. Εἰσελθὼν ἡμέραν τινα εἰς τὴν αἴθουσαν παρετήρησα ἄνδρα εὐγενῆ ἀγορεύοντα. Ὁ ῥήτωρ εἶχεν ἐνδυμασίαν, ἥτις μ' ἐπέσειεν ὅτι « ὀλιγάκις εἶχεν εἰσελθεῖν εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν συνελεύσεων· διότι ἐφόρει ἐνδύματα τετριμμένα, τὰ δὲ ποῖα ἐφαίνοντο νὰ κατεσκευάσθησαν ὑπὸ ἀνεπιτηδέου ῥάπτου χωρικοῦ. Συνίσταντο δὲ ἀπὸ πανί χονδρὸν καὶ ἀπαστρον, καὶ ὑπῆρχον, ἐνθυμοῦμαι, μία ἢ δύο κηλίδες αἵματος ἐπὶ τοῦ βρογχωτήρος, ὅστις δὲν εἶχε μῆκος « μεγαλύτερον τοῦ γύρου, ὁ δὲ πῖλός του δὲν εἶχε ταίριον. Τὸ ἀνάστημά του ἦτο μέτριον, καὶ παρὰ τὸν μηρόν ἐκρέματο τὸ ξιφὸς του· εἶχε δὲ ἥλιος πεισματῶδες καὶ ζωηρόν, φωνὴν διάτορον καὶ ἀσυνάρμωστον· ὁ δὲ λόγος ἦν περιπαθέστατος. (1) »

Οὐδεμίαν συμπάθειαν, οὐδεμίαν εὐπείθειαν ἔδειξε καὶ ἡ συνέλευσις αὕτη πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς καὶ αἱ προηγούμεναι, ἔκτοτε πάσα συζήτησις μεταξὺ τοῦ Καρόλου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων γενομένη μετεβλάλλετο εἰς προσωπικότητα, καὶ ὁ Κρόμβελλ ἐθαυμάσθη διὰ τοῦ πλήρους χολῆς καὶ δριμύτητος λόγου. Μετ' ὀλίγον ἠναψεν ὁ μεταξὺ βασιλέως καὶ τῆς συνέλευσεως πόλεμος.

Ὁ Κρόμβελλ προδιδοῦς λοχαγὸς τὸ πρῶτον, ἔπειτα συνταγματάρχης, δὲν ἤργησε νὰ ἀναπτύξῃ μεγάλην ἱκανότητα περὶ τὰ πολεμικά. Ἡ ὑπεξούσιος αὐτοῦ ἴλη τοῦ ἱππικοῦ, καὶ τὸ σύνταγμα προσέτι, ἔγειναν μετ' ὀλίγον τὸ ὑπόδειγμα καὶ ὁ θαυμασμὸς ὅλου τοῦ λοιποῦ στρατεύματος· αἱ δὲ πρῶται αὐτοῦ ἐπιτυχίαι δὲν ἤργησαν νὰ τὸν ἀναβάσῃ μέχρι τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἀπὸ τοῦ 1645—1649 ὑπῆρξε πλειστάκις νικητὴς εἰς Λιγκόλν, Ἰόρκην, Μάρστων Μοῦρ, Νεοβούριον, καὶ τέλος εἰς Πραιστὼνα τῆς Λαγκασίρας. Αἱ διαφοροὶ αὗται μάχαι, καὶ μάλιστα ἡ τελευταία, ἐκρίναν τὴν μεταξὺ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἐπαναστατησάντων ὑπῆκων του ἔριδα. Ὁ Κάρολος ἤχθη ὑπόδικος εἰς τὴν συνέλευσιν καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ὁ δὲ Κρόμβελλ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δικῆς, ἔδειξε, λέγει νεώτερός τις συγγραφεύς, φρικτὴν δραστηριότητα, καὶ ὑπέγραψε, μεταξὺ τῶν πρῶτων καὶ αὐτὸς, τὴν ἀπόφασιν τῆς καταδικῆς.

Τοῦ θανατωθέντος βασιλέως ἡ ἐξουσία ἔμεινεν εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς συνέλευσεως. Συνεστήθη δὲ καὶ ἐν συμβούλιον τῆς Ἐκκλησίας πολυμελές. Ἄλλ' ὁ Κρόμβελλ, μέλος ὢν αὐτοῦ, ἀπεφάτισε μόνος νὰ βασιλεύσῃ καὶ ν' ἀποβαλῇ τὸν μισθὸν ζυγὸν τῆς συνέλευσεως ἥτις εἶχεν ἤδη καταντήσῃ ὄχλος ἀνισχυρῶν καὶ ἀνάνδρων ἀνδρῶν μηδεμίαν ὑπόληψιν χαίροντων παρὰ τῷ δημοσίῳ. — Τότε τὴν ἀληθὴ ἰσχὺν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὑπερέχων εἰς τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, εἰδῶλον γενόμενος ἀπάντων τῶν διακυρωτέρων θρησκευτικῶν προλήψεων. Ὁ Κρόμβελλ θαυμασίως καὶ τὰ δύο ταῦτα ἀντεπροσώπευεν. Αἱ νύκται δὲ νύκται κατὰ τὴν Ἰρλανδίαν, τὸν ἀνύψωσαν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς δόξης, διότι ἔγεινε στρατηγὸς καὶ τὸν ἐνθουσίασαν μὲ θρησκευτικὸν ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἀείποτε τὸν κατελαμβάνεν. Ὁλίγος καιρὸς ἤρκεσεν εἰς αὐτόν, ἵνα ἐπιτύχῃ ἀπὸ τῆς συνέλευσεως πᾶσαν δυνατὴν ἐξ αὐτῆς ὠφέλειαν. Ἐπειτα δὲ, ὅτε τῶν μελῶν τινα ἠθέλησαν νὰ δεῖξωσιν ἀντίστασιν εἰς τὰς καταχτήσεις του, κατέστρεψε διὰ μίας τὴν πρῶτην τῆς ἡμέρας, καὶ ἔκλεισε τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων, ἀφοῦ τὴν ἐκένωσεν ὁλοτελῶς.

Εὐθὺς δὲ συνεχάλεσε δι' ἐπιστολῶν ἰδιαιτέρων νέαν συνέλευσιν συνισταμένην ἐκ τῶν ὀργάνων του, καὶ κατάρθρωσε νὰ τῷ δοθῇ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία μετὰ τὸν τίτλον τοῦ Προστάτου καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ καλῷ μετεχειρίσαστο τὴν δύναμιν του ταύτην, ἠγίασεν, ἂν μὰς συγχωρήται νὰ ἐκφρασθῶμεν οὕτω, τὰ ἀδικα μέσα, δι' ὧν τὴν ἀπέκτησε· διότι ἐπιμῶρε πανταχοῦ τὰς καταχρήσεις, ἔφερε τὴν τάξιν ἀντὶ τῆς ἀταξίας, τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἀντὶ τῆς κοινῆς περιφρονήσεως. Ἡ μισοδοξία δὲ ἐκάστου στρατιώτου προεπληρόνετο δι' ἐκάστον μῆνα. Τὰ δικαστήρια συνέκειντο ἐκ νομοδιδασκάλων τῶν πλέον ἀδεκάστων καὶ ἀδιαφθέρων. Ἐδειξε δὲ καὶ συνετὴν ἀνεξιθρησκίαν καὶ παντὸς πολιτικοῦ φρονήματος ἀνοχὴν. Ἡ δὲ διάθεσις του αὕτη ἦτο κατὰ τοσοῦτον ἀξίολογος, καθότι, ἐκτὸς τοῦ φανατισμοῦ, ὁ Κρόμβελλ ἦτον ἀφωσιωμένος εἰλικρινῶς εἰς τινα φρονήματα. Ἐκάνοντο δὲ διὰ τοῦ συνταγματικοῦ νόμου νὰ ᾔσῃ τοῦ λοιποῦ ὁ προτεσταντισμὸς ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία, ἀλλ' ἕκαστος νὰ ἀκολουθῇ ἰδιαιτέρως τὴν λατρείαν ἣν ᾔθελε

(1) Sir Philipp Warwick's, Ἀπομνημονεύματα τῆς βασιλείας Καρόλου τοῦ Α'. ἐν Λονδίῳ, 1701. σ. 247

παραδεχθῇ ἡ συνείδησίς του. Κατὰ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ ναυτική δύναμις καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς ἐφθασαν εἰς ἀνήκουστος μέχρι τοῦδε βαθμύ. Ἐπολέμησε μετὰ κέρδους τὸ ναυτικὸν τῶν Ὀλλανδῶν, οἵτινες εἶχον τότε τὸν Τρώμπ καὶ τὸν Ρουί-τέρ. Αἱ ξέναι δυνάμεις, μικραὶ καὶ μεγάλαι, εἴτε δημοκραταίαι εἴτε μοναρχαίαι ἦσαν, ἐζήτησαν προθύμως τὴν συμμαχίαν του. Ἡ Ἰσπανία, μετὰ τῶν πρώτων καὶ αὐτῇ, κατεβίβασεν εἰς τοὺς πόδας τῆς τὴν ἐξάλλον ἀλαζονίαν καὶ τὴν ζηλότυπον ὀρθοδοξίαν τῆς. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μεγάλη διπλωματικὴ τοῦ Μαζαρίνου δὲν ἐδίστασε νὰ ταπεινώσῃ τὰς ἀρχάς καὶ τὴν τιμὴν τῆς Γαλλίας ἔμπροσθεν τῆς θριαμβευτικῆς προόδου του.

Ὁ ἰδιωτικὸς τοῦ Κρόμβελλ βίος, ἀπλοῦς καὶ μονήρης ἐν γένει ὑπάρξας, μελαγχολικὸς δι' ἀμοιβαδὸν καὶ τετριμένος, μίγμα τῆς σπληνὸς καὶ τῆς χολῆς τῶν Ἀγγλῶν, μᾶς παρουσιάζει χαρακτηριστὰ δραματικώτατον, συνάμα δὲ καὶ περιεργότατον. Ἐχων ὠραίαν καὶ πολυάριθμον οἰκογένειαν, εὐαρεστεῖτο νὰ ζῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων του. Ἀλλ' εἰς τοὺς παντοτεινοὺς αὐτοῦς μάρτυρας τῆς πλεόν ἐνδομύχου διαγωγῆς του, εἰς τοὺς ἀνάκτους καὶ προσφιλεῖς αὐτοῦς μάρτυρας, ὁ Κρόμβελλ εὗρεν ἀλληλομαχίαν ὀδυνηράν, καὶ αὐστηροτάτους κριτὰς τῆς ὑπολήψεως, ἣν ἀπέκτευσεν ἄνευ κακεντρεχίας καὶ ἄνευ μίσους. Διότι ἡ μὲν λαίδυ Bridget, ἡ πρωτότοκος αὐτοῦ θυγάτηρ, οὕτω σύζυγος ἐνδὲς αὐστηροῦ δημοκράτου καὶ τσιωικοῦ, συνεμερίζετο ἐμπικθῶς τὰς ἀρχάς τοῦ ἀνδρός τῆς· ἡ δὲ λαίδυ Κρεϋβόλη, τὸ πολυαγαπῶν αὐτὸν τέκνον, ἦτον ἀρωσιωμένη εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Στουαρτῶν. Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν βασιλείας, λυπηρὰ προκλιθῆματα ἀκατάληπτοι φόβοι καὶ δεισιδαιμονίαι τὸν προσέβαλον. «Ἐφόρει ὑπὸ τὰ ἐνδύματά σου, λέγει τις τῶν ἱστορικῶν του, θώρακα, πιστόλια, καὶ ξίφη· δὲν ἔκατοιζει δύο ἡμέρας συνεχεῖς εἰς τὸν αὐτὸν θάλαμον· δὲν εἶχε πίστιν οὐδ' εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς σωματοφύλακάς του, φοβεῖτο τὴν μοναξίαν, ἐξήγγελετο σπανίως καὶ δι' αἰφνιδίῳ ἐμφανίσεων φρουρούμενος μὲ πολυάριθμον φρουράν· μετέβαλλε δὲ καὶ ἀνεκάτονε τὴν ὁδὸν του, καὶ εἰς τὴν μεγάλην βίαν τῶν περιηγήσεων του, ἐφαίνετο ἀνήσυχος, ἄτακτος καὶ ἀπροσδόκητος, ὥς νὰ ἤθελε νὰ ματαιώσῃ σχεδὸν τι συνωμοσίας ἢ νὰ ἀποφύγῃ χεῖρα δολοφόνου.» (1)

Ἦτον ἤδη ἀσθενής, ὅταν ὁ θάνατος τῆς προσφιλεστέρης κόρης του, τὸν παρέσυρεν εἰς τὸν τάφον. Ἡ λαίδυ Κρεϋβόλη ἀπέθανε ἀποδιδύστα εἰς τὸν πατέρα τῆς τὸν θάνατον τοῦ δόκτορος Κίδλετ, πρὸ μικροῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος, ὡς ἀρχηγοῦ συνωμοσίας, ὑπὲρ Καρόλου τοῦ Β'. διὰ τὸν ὁποῖον εἶχε ματαιῶς ζητήσῃ τὴν χάριν. Ὁ Κρόμβελλ δὲν ἐπέζησεν εἰμὴ ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀποθανόντα τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1658, πενήντα καὶ ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν, τὸν ἐτίμησαν μὲ ἐπικηδείους τελετάς. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐξελέχθη προστάτης ἀντ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ, μετὰ τινα ἔτη, Κάρολος ὁ Β' ἀπεκατεστάθη εἰς τὸν θρόνον του. Εἰς τὸν ἀναβρασμὸν δὲ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν πάντοτε τὰς τοιαύτας ἀντιδράσεις, τὰ λείψανα τοῦ Κρόμβελλ ἀπεσπάρσθησαν ἀπὸ τὸ Βεστμίνστερ, ὅπου εἶχον ταφῇ, ἐσύρθησαν ἐπὶ τινος ταρσοῦ, ἐκρεμάσθησαν ἀπὸ τῆς

ἀγκῶνης τοῦ Τυδούρνου, (1) καὶ τέλος διεσκορπίσθησαν ἐπὶ τοῦ αἵματος.

Π. Η.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ.

(Κατὰ τὸν Γάλλον Montesquieu.)

Ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξε μέγας κατακτητὴς, διότι ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς μέτρα ὀρθά, μὴ ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰμὴ μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὴ ἀγῆτας ὀπισθεν τοῦ ἐναντίον οὐδένα. Προσέβαλε τὰς παραθαλασσίους χώρας, ὀδηγῆσας τὸν τῆς ξηρᾶς στρατὸν δι' αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ χωριεθῇ ποσὺς ἐκ τοῦ στόλου του. Μετεχειρίσθη τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν κατὰ τοῦ πληθους· καί, ἂν ἦναι ἀληθές, οἱ ἡ νίκη ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ πᾶν, αὐτὸς κατέβαλε πᾶν ἵνα προηγηθῇ αὐτῆς. Εἰς τὰς ἀρχάς τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως, εἰς χρόνους δηλαδὴ καθ' οὓς δυστύχημά τι ἡ δύνατο νὰ τὸν ἀνατρέψῃ, ὠλιγόωρε περὶ τῆς τύχης· ἀλλ' ὅταν ἡ τύχη ἔθεσεν αὐτὸν ἐπέκεινα πάσης συμφοράς, ἡ θρασυτεῖα καὶ τὸ παράτολμον ἐχαρακτήρισαν πολλὰκις αὐτόν. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ πολεμηθῇ τὰς θαλασσίους τῶν Περσῶν δυνάμεις, ὁ Παρμενίων εἶχε τὴν θρασυτεῖαν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος τὴν σύνεσιν, καὶ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν. Ἡ περὶ Ἰσὸν μάχῃ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν Τύρον καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἡ δὲ τῶν Ἀρβέλλων ἄπασαν τὴν γῆν. Ἰδοὺ πῶς ἐξετέλει τὰς κατακτήσεις του, ἀνάγκη τώρα νὰ ἰδῶμεν πῶς τὰς διετήρει.

Ἀπερρίψε τὰς προτάσεις καὶ ἐπολέμησε τοὺς σκοποῦς τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μεταχειρίζεται τοὺς μὲν Ἑλληνας ὡς νικητὰς, τοὺς δὲ Πέρσας ὡς δούλους. Ὁ μόνος αὐτοῦ σκοπὸς ἦν ἡ τῶν δυνάμεων ἐθνῶν συνένωσις, καὶ ἡ ἐξάλειψις πάσης διαφορᾶς καὶ παντὸς προνομίου μετὰ τὰς κατακτητῶν καὶ κατακτηθέντων. Ἐγκατέλειπε μετὰ τὰς κατακτήσεις πάσας τὰς προλήψεις τὰς βοιωθήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν. Συνεμορφώθη μὲ τὰ ἦθη τῶν Περσῶν, μὴ θέλων νὰ λυπῇ αὐτοῦ διὰ τῆς ὑποχρέωσιν τοῦ λαμβάνειν ἦθη Ἑλληνικά. Ἐσεβάσθη τὰς ἀρχαίας παραδόσεις, καὶ τὰ μνημεῖα πάντα τῆς δόξης καὶ ματαιότητος τῶν λαῶν. Ἐφαίνετο ὅτι κατέκτησε τὰς χώρας ἐκείνας διὰ νὰ ἦναι μονάρχης ἰδιαιτερος παντὸς ἐθνους, καὶ πρῶτος πολίτης ἐκείνης πόλεως. Οἱ Ῥωμαῖοι κατέκτησαν τὸ πᾶν δια νὰ καταστρέψουν τὸ πᾶν· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἠθέλησε νὰ κατακτήσῃ τὸ πᾶν διὰ νὰ τὸ διατηρήσῃ. Ἡ χεῖρ του ἐκλείετο μὲν εἰς δαπάνας ἰδιωτικὰς, ἡνοίγετο ὅμως εἰς τὰς δημοσίας. Ἦτον ἀνάγκη νὰ διευθετηθῇ τὰ τοῦ οἴκου του; ὁ Ἀλέξανδρος ἦν εἰς τῶν πολλῶν. Ἐπρόκειτο νὰ πληρώσῃ χρεὴ στρατιωτικῶν, νὰ κάμῃ συμμετόχους τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ τοὺς Ἑλληνας, ἢ νὰ καταστήσῃ εὐτυχὴ ἄνδρα τινὰ τοῦ στρατοῦ του; Ὁ Ἀλέξανδρος ἦν τότε ὁ Ἀλέξανδρος.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε, καὶ τὰ ἔθνη ἔμειναν ἄνευ προστατοῦ. Ἀλλὰ τίς ὁ κατακτητὴς οὗτος ὁ ὑπὸ τῶν λαῶν, οὓς κατέκτησε κλαυθεῖς καὶ θρηνηθεῖς; Τίς ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ὁποίου ἔχουσ πύρινα δάκρυα ἢ οἰκογένεια τὴν ὁποίαν ἐξεθρόνισεν;

A. I.

(1) Πλατεία τῶν δημοσίων κεφαλικῶν ποινῶν ἐν Λονδίῳ.

(1) Villemain, ἱστορ. τοῦ Κρόμβελλ.